

JIRÍ FRANĚK

BALMONTOVA DUŠE ČESKÝCH ZEMÍ

Ke knize *Balmont: Duše Českých zemí ve slovech a činech* – K. Д. Бальмонт: *Душа Чехии в слове и в деле* (vydání, překlad, studie, komentáře Danuše Kšicové, 340 stran, 29 fotografických příloh, náklad 100 výtisků, Masarykova univerzita v Brně, Brno 2001), o níž přinesla tato ročenka recenzi už v čísle X 5 (2002, s. 126–128), se vracíme těmito úvahami znovu, neboť je to útvar natolik nezvyklý, že teprve postupně se knize dostává pozornosti i odborné kritiky. Není se co divit. Na jedné straně nejde o žádný literární přelom, na druhé straně je to nejspíš jediná antologie české poezie, uspořádaná a přeložená významným básníkem „velké“ literatury; napsal jsem o ní už do časopisu Tvar (2003, 12/21).

U všeho, co vyjde z dílny brněnské profesorky Danuše Kšicové, můžeme předpokládat visačku nejlepší kvality. To se týká i publikace K. D. Balmont: *Duše Českých zemí ve slovech a činech*. K rozšířování tohoto titulu začneme pro jistotu básníkem Konstantinem Dmitrijevičem Balmontem (1867–1942), snad je toho dnes třeba.

Básník začal studovat práva, a jak se přihodilo tolika lidem později odmítnutím Říjnovou revoluci, byl za carismu ze studií vyloučen pro účast na revolučních studentských bouřích. Poprvé byl vyloučen ze školy už jako středoškolaák. Studia práv nikdy nedokončil. Debutoval ještě v předminulém století (1890) poezií spíše narodnickou a občanskou, až teprve v roce 1903 sbírkou *Budem jak slunce* se stal průkopníkem ruského symbolismu; už z pouhého titulu sbírky můžeme usuzovat, že nešlo o typický symbolismus spojený většinou s dekadencí, ale o zárodky něčeho, co později dostalo název vitalismus. Spříznění s Jaroslavem Vrchlickým, přítakávajícímu životu, můžeme konstatovat na první pohled. Brzo nato se Balmont dostal opět do konfliktů s carskou vládou a v letech 1905–1913 žil v emigraci v cizině, konkrétně v Paříži. Po návratu pokračoval ve své linii sbírkou *Sonety slunce, medu a měsíce* (1917), na čas se stal vedoucím představitелеm symbolismu, ale ještě doma toto postavení rychle zase ztratil; po krátkém přivítání obou revolucí v roce 1917 využil povolení k vycestování a emigroval v polovině roku 1920 do Francie.

V té době byla československá inteligence z velké části orientována vlevo, a později komunisté vyzdvihovali bohaté styky Československa se sovětskou kulturou (i když k uznání SSSR došlo až za Beneše a toto „zpoždění“ komunisté vyčítali zase Masarykovi) plným právem. Současně však, nemalou zásluhou Masarykovou, byla u nás všestranně podporována ruská (a ukrajinská) emigrace. Takové podpory se dostalo i v Paříži žijícímu Balmontovi. Ten ke konci života trpěl duševní chorobou a jeho životní úroveň se velice snížila; zemřel ve Francii v chudobě v Noisy le Grand u Paříže, kde je i pochován. Jeho poslední tvorba se vracela ke ztracené vlasti, v níž snad vrchol tvoří sbírka *V razdvinutoj dali* (1929), tedy – podle Kšicové – *V nekonečné dálce*.

Pokud je mi známo, sebrané spisy Balmontovy vyšly před rokem 1917 ještě v Rusku; znamená to, že je pravděpodobně ještě mnoho poezie dosud nevydané. Ale nejen poezie – Balmont byl i prozaik, vyšel však jeho jediný, celkem neuspěšný román (*Pod novym serpom*, Berlin 1923). Nevydáno zůstalo mnoho zajímavějších próz, jednak raných cestopisů a rovněž vzpomínek na domov a vlast – svazek *Kde je můj dům*, obsahující básně, povídky a vzpomínky, vydaný Krejdem se objevil až v roce 1992, kdežto český výběr vyšel už 1927, a to jako výběr z originálu *Gdě moj dom* (Plamja, Praga 1924). Skutečnou knihou povídek však byl až svazek *Vozdušnyj put'* (Vzdušná cesta, Berlin 1923). Kromě těchto málo významných „výletů“ do prózy měly však větší význam Balmontovy teoretické eseje – *Poezija kak volšebstvo* (1915).

Balmont psal lehce a mnoho, i v tom se podobal našemu Jaroslavu Vrchlickému, takže vedle kouzelné poezie nalézáme v jeho tvorbě i čísla slabší. A lehkost tvoření a znalost jazyků (opět paralela s Vrchlickým) jej přímo předurčily k překladatelství. Ovládal prý šestnáct jazyků, nicméně překládal ze třiceti (nevím, snad už tehdy existovaly tzv. podstročnický, tedy filologické překlady odborníků, které má překladatel k dispozici). Nejdůležitější jsou jeho překlady z angličtiny, zejména Poea a Shellyho. Tyto anglosaské autory přeložil v úplnosti a už to je výkon gigantický.

Smýšlením byl Balmont typický ruský slavjanofil a to jej vedlo nejprve k pasivní znalosti snad všech slovanských jazyků, tedy včetně češtiny. Logicky následovalo, že se věnoval překladatelsky i české poezii, nejprve – a to snad není třeba blíže rozvádět – Vrchlickému. Jediný knižní překlad z české poezie, který Balmont vydal, je knížka básní právě Jaroslava Vrchlického, vydaná ovšem v Praze (**Jaroslav Vrchlickij, Izbrannyje stichi**, Biblioteka Ministerstva inostrannyh del, Praga 1928). Nadšen českou poezií přeložil Balmont dále Máchu, Zeyera, Březinu a jiné autory. Nakonec uspořádal antologii čtrnácti básníků, jejichž verše také sám přeložil, a nazval ji *Duša Čechii v slove i dele*. Svou sbírku poslal do Čech v naději na vydání. A Kšicová o tom praví: „*Po dlouhou dobu (Balmont odeslal rukopis v roce 1930) byl z publikace Duša Čechii znám jen obsah, který se dochoval v Balmontově ruský psaném dopise J. S. Macharovi z 11. 8. 1934. Básník se v něm zmiňuje o tom, že rukopis je buď na ministerstvu zahraničí, nebo u dr. Karla Kramáře. V předchozím francouzsky psaném dopise z 24. ledna 1934 vyjadřuje domněnku, že rukopis leží v Akademii a průtahy s jeho otištěním pociťuje jako těžkou urážku. Rukopis tak zmizel na plných šedesát let (přesně 64). Objevi-*

la jej až roku 1994 dr. Irena Camutaliová při zpracovávání písemné pozůstalosti Karla Kramáře, uložené v archivu Národního muzea v Praze (22).“ Kšicová pak v poznámce upozorňuje na Camutaliové stať *Konstantin Dmitrijevič Balmont – zahraničný člen ČANI* (Čechoslovackaja akademija nauk i iskusstva; tedy Československá akademie věd a umění, předchůdce dnešní Akademie věd České republiky). Ruskaja, ukrajinskaja i beloruskaja emigracija v Českoslovakii meždu dvumja mirovymi vojnyami, Národní knihovna ČR 1995, 245–252.

Byly to smutné doby pro Balmontovu „Čechii“: nejprve nacistická okupace, potom totalita, která nepřála ani emigrantu Balmontovi, ani málo realistickému politikovi Kramářovi. Teprve po roce 1989 se otevřela možnost objektivně zkoumat i činnost Karla Kramáře a jeho poněkud staromódní panslavismus. Při tomto studiu našla dr. Camutaliová uvedený rukopis. Ale co s ním? Bylo možno nález jen oznámit a ponechat jej ke studiu odborníkům; řešení dr. Camutaliové zaangažovat prof. Kšicovou bylo zvláště šťastné, vždyť Kšicová je na slovo vzatá odbornice na toto období, zejména na překlady.

Kromě jednotlivých vědeckých studií a souborné práce *Secese. Slovo a tvar* (Brno, Masarykova universita, 1998) vydala Danuše Kšicová dvojí skripta úzce svázaná s touto tematikou, která svou precizností, vybavením (ve skriptech obrazová příloha a rejstřík!!) obvyklý pojem skript zdaleka překračují. V roce 1988 to byla *Ruská literatura 19. a začátku 20. století v českých překladech*, a v roce 2000 *Ruskaja poezija na rubeže stoletij 1890–1910*. V prvním svém kompendiu věnuje Kšicová dvojkapitolu (Balmont v českých překladech, Balmont a česká poezie) právě Balmontovi a řekla v ní už vše podstatné na toto téma, dokonce víceméně poskládala celou sbírku *Duša Čechii*, o jejíž existenci se jen vědělo, ale která nebyla tehdy ještě nalezena; rovněž o ní řekla *avant la lettre* vše podstatné. Kšicová dokonce mohla tehdy „v předstihu“ otisknout prakticky celou sbírku, protože jednotlivé básně Balmont uveřejňoval časopisecky.

Nicméně sbírka je víc než jednotlivé básně a Kšicová stála před úkolem, co učinit s nalezenou sbírkou, kterou měla nyní v ruce: vydat ji jako brožuru, napsat o ní podrobnou studii, nebo ji zařadit do nějakého širšího kompendia? Svou úlohu vyřešila skutečně bravurně – vydala vědeckou knihu (kterou ovšem může vzít do ruky i každý zájemce o překlady či ruskou literaturu konce předminulého století), do níž zařadila své odborné práce „okolo“ jádra *Duše Čechii*. První oddíl tvoří studie Kšicové *Balmont a česká poezie*, druhý oddíl vlastní *Duše Českých zemí*, třetí oddíl je skutečně potřebný *Komentář*, pak následuje samostatná část knihy *Přílohy*, jejíž první oddíl, tedy celkově čtvrtý oddíl, je studie *Balmont a E. A. Poe*, jako pátý oddíl následují *České překlady z Balmonta* a pak už přijde *biografie, rejstřík a obrazové přílohy*.

Kapitola Balmont a česká poezie začíná hutnou a zasvěcenou studií o Balmontovi, po níž následuje opět rekapitulace dosavadního zjištění Kšicové na toto téma, ukazující Balmonta jako obdivovatele české poezie, i když se zvláštním slavjanofilským zabarvením, jenž se ovšem v chápání čisté lyriky dokáže od toho oprostit. Šíře záběru a afinita i aluze s jinými básníky činí studii nesmírně hodnotnou.

Po jádru knihy následují, jak už bylo řečeno, komentáře, velice potřebné, a jak lze u Kšicové se samozřejmostí očekávat, opět velice svědomité. Pro běž-

ného čtenáře i pro odborníka by leccos bez komentářů ve vlastní sbírce nebylo srozumitelné. A po komentáři přijdou přílohy. První je velice hutná, sedmnáctistránková rusky psaná studie Balmont a Poe, důvod jejíhož zařazení, přiznám se, mi není jasný (i když musím připustit, že jsem něco nepochopil či něčeho si nevšiml). Tato studie je sama o sobě zajímavá, plná faktů a postřehů, avšak nijak nesouvisí s Duší Čechie; snad takto chtěla Kšicová uveřejnit kompendium svých prací o Balmontovi, snad jej chtěla ukázat jako překladatele. Ale možná je opravdu chyba na mé straně.

České překlady z Balmonta je studie materiálová, a zdá se, že své téma vyčerpává v úplnosti. V minulosti se věnovali Balmontovi překladatelé sice velice zasloužili, ale nikoli výrazní, aby mohli proklestit Balmontovi cestu u nás, ale rovněž Petr Křička. Ten, ač se mu dostalo speciální překladatelské monografie (Bedřich Dohnal), stále není doceněný ani jako svébytný básník, ani jako významný překladatel, zvláště z ruštiny. Takže skutečný zájem o Balmonta se u nás projevil teprve za změněných poměrů, a vysokoškolští učitelé, jako Julius Dolanský a Bohumil Mathesius, vychovali generaci, která k nám skutečně Balmonta uvedla; jsou to Zdeněk Mathauser, Jiří Honzík, Václav Daněk a zvláště předčasně zesnulá Hana Vrbová.

Zmíním se dále o výběrové bibliografii, v níž – právě že ve výběru – uvádí Kšicová vše podstatné. Schází pouze Bohumil Mathesius, který je zřejmě Kšicovou podceňován. Přitom Mathesiův přehled sovětské literatury nesměl za žádného režimu vyjít, proto tím spíše by měl být odborníkem připomenut – Balmontovo dílo je v přehledu podáno formou téměř velice stručného slovníkového hesla. Nicméně Mathesius vychoval řadu žáků a v jeho duchu pracovali i všichni výše uvedení překladatelé a hodnotitelé Balmonta. Takže cítím skoro jako křivdu na zasloužilém Janu Máchalovi, že jeho závěrečnou práci, psanou a vydanou „in artikulo mortis“, *O symbolismu v literatuře polské a ruské*, v níž je Balmont náležitě probrán, Kšicová vynechala. V bibliografii se nicméně dostalo ocenění objevitelce rukopisu *Duše Čechii* Ireně Camutaliové.

Danuše Kšicová je navíc vášnivá fotografka, takže její obrazovou přílohu není možné pominout. Nejenom přinesla snímky básníkůvých rodičů a záběry z básníka mládí, což lze převzít z leckteré monografie, ale jako fotografka šla za autorem takřkajíc do hloubi Ruska. V knize se tak objevily fotografie Balmontova rodiště Gumnišči u Šuji (Vladimírská oblast, východně od Moskvy; protože knížata Šujští, z nichž vzešel car Vasilij IV., pocházejí z Vladimírsko-Suzdalského knížectví, lze předpokládat s velkou pravděpodobností, že odsud vzešel i rod Šujskich), ale také Noisy-le Grand ve střední Francii, kde Balmont zemřel.

Druhý oddíl *Duše českých zemí* tvoří vlastní jádro knihy. Zabírá 232 strany z publikace o 339 stranách. Kšicová i v něm hledala a našla řešení a ke všem Balmontovým překladům bez výjimky přiřadila český originál. Tím se kniha stala velice přitažlivou i pro teoretiky překladu.

Balmontův výběr je pochopitelně zcela osobní. Do své antologie zařadil Máchu, Vrchlického, Březinu, Sovu, Rokyty, Bezruč, Tomana, Theera, Vladimíra Vaňka, Medka, Františka Kubku, Josefa Pelíška, Růženu Schwarzovou a Wolk-

ra. Tento výběr je z mnoha hledisek signifikantní; ukazuje básníky blízké Balmontovu srdci (Mácha), blízké jeho naturelu (Vrchlický), blízké mu osobně (Schwarzová) a konečně ukazuje autorovu snahu porozumět české současnosti (Wolker). Té však neporozuměl, jak vyplývá ze zcela zásadních proluk, z opominutí Hory, Neumanna, Nezvala, Seiferta; upozorňuje na to už v úvodní studii Kšicová (37). Samozřejmě, že nám vadí i skok od Máchy k Vrchlickému (Neruda je ovšem zmíněn a uveden básní v úvodu), vynechání Hála, Čecha, Sládka, Dyka atd. Při vši úctě k Balmontovi i vděčnosti k jeho snaze upozornit alespoň emigraci na českou poezii, svědčí jeho výběr, že skutečný přehled o české poezii neměl. Ale na druhé straně je třeba přiznat, že se o takový výběr ani nesnažil. Individuálně vypjatý symbolista vtiskl všemu, tedy i výběru, svůj osobní ráz.

Balmont doprovodil své překlady úvodem, stručnými medailónky, popřípadě osobními vsuvkami. V úvodu si právem stěžuje, že se Slované „*málo věnují jazyku, dějinám a umění příbuzných slovanských národů*“ (51), což je výtka dnes už zase velice aktuální. Vzápětí nato se však obnaží čertovo kopýtko naivního a nereálného slavjanofilství. Balmont do překladů začlenil svou znělku *Slava Slavjanam*, v níž konstatoval blízkost Slovanů a jejich plamenného ducha. V této souvislosti je třeba poznamenat, že Kollárovy znělky měly hlubší obsah, než rétorika ve vzpomenuté Balmontově básni. Prezenci nové české poezie otevřel Balmont Karlem Hynkem Máchou, od nějž po stručném uvedení a citaci básně *Jana Nerudy Matičce* přešel rovnou k Jaroslavu Vrchlickému, autoru blízkému a milému. A od něj se skokem ocitl ve své současnosti, z níž zvláště vyzvedal *Růženu Schwarzovou*.

Z Máchy bylo těžko vybrat něco jiného než úryvek *Máje*, přičemž vhodných úryvků je víc. Balmont vybral jeden z nejslavnějších: „*pozdravujte zemi, ach zemi krásnou, zemi milovanou*“. Dnes už je možné srovnávat různé překlady do ruštiny, ale Balmont stál tehdy před tímto úkolem sám, a můžeme konstatovat, že překlad této celkem nevelké ukázky je zdařilý. Zajímavě si poradil se závěrem ukázky:

*Je pozdní večer – druhý máj –
večerní máj – je lásky čas,
hrdliččin zve ku lásce hlas:
„Viléme! Viléme!! Viléme!!!“*

Balmont vyměnil „druhý máj“ za „jasnyj maj“; plným právem. V ukázce totiž zmizela hra první máj a druhý máj. Lásky čas pak přeložil jako „ljubovnyj raj“. A trojnásobné zvolání Viléme, které má smysl opět jen s variacemi Hynku, Viléme, Jarmilo, Balmont důvtipně nahradil z předchozího verše „zve ku lásce“ „K ljubvi – k ljubvi – k ljubvi zovjot“.

Mácha byl Balmontovi blízký a básník jej překládal zřejmě s láskou. Do jisté míry to platí o všech českých básnících Balmontem vybraných, tedy také o Vrchlickém. Už výběr dokazuje, že Balmont není bytostný symbolista, ale je mu blízké Vrchlického pohanství a jeho formální dovednost (sestiny). Šest veršů *Symbolů slunce* překládá s větší formální dokonalostí, než jakou nacházíme ve

Vrchlického originálu. Ve svých doprovodných textech vedl spojnicí od Vrchlického k Wolkrovi, jistě podnětnou. Balmont také vložil mezi verše Vrchlického sloku z básně *Moře Jiřího Wolkra*. Celkem vybral Balmont z Vrchlického veršů sedm básní, z nich některé značně rozsáhlé, takže v daném vydání *Duše Čechii* tvoří deset stránek; ovšem Březinovi a Sovovi se jich dostalo ještě více.

Otokara Březinu uvádí dosti banálně: zlatý motýl, vrkot hrdliček, chrám přírody!; o něco dále jej zase vidí jako Slovana, který zpívá vždy upřímněji než básníci ostatní; nakonec jej charakterizuje víc než přijatelně: Březinova poezie je mu filozofická a symbolická, je plna duchovní krásy stvrzující život. Dlouhý verš Březinův ještě o něco prodlužuje, formálně překládá jeho básně v útvarech pravidelnějších než je originál. Není náhodou, že větší prostor dostal **Antonín Sova**, kterého Balmont nazývá „mistr hudebních nálad“. Sova je přece jen méně filozofický než Březina, zato bohatší v prostých reflexích, a zdá se, že to Balmontovi vyhovovalo. Zajímavé je, že Sova rýmuje zcela nepravidelně, ale síla ruské tradice nutí Balmonta zachovávat v básni nějaký rýmový vzorec, např. v básni *Říjen* (121) rýmuje oproti originálu pravidelně střídavě (a, b, a, b).

Jan Rokyta nebyl nikdy považován za velkého básníka, snad proto jej Balmont oslovuje jako „skromného a odvážného“, snad byl a je básník víc v pozadí, než mu přísluší; ale konec dvacátých let a počátek třicátých, kdy jej Balmont překládal, byla už doba, která skutečně Rokytu odsunula. Balmont vyznával, jak jsem uvedl, jeho skromnost a navíc dodnes ceněnou činnost pro Slovan, již dělal – pod svým pravým jménem Adolf Černý jako redaktor Slovanického přehledu. Rokytyovy básně jsou místy dojemné, naivně lyrické, pak zase historicky vlastenecké, i když, při vši úctě k jeho zásluhám, to není básník schopný „reprezentace“.

Petr Bezruč má k dekadenci daleko, ale Balmont, u něhož převládá nota přitakání životu, mu porozuměl a prostými slovy mu vzdal hold. Přeložil i Bezručovu báseň *Červený květ*. Co znamená ten červený a na konci básně rudý květ? Jen nečekanost, zvláštnost, anebo v tom lze vidět také určité politické vyznání, vždyť ve *Stužkonosce modré* se básník vyjadřuje jednoznačněji: „Červenou lampu jsem zdvih... Když Bezruč končí svou báseň, říká: kvetly-li jednou a kvetly-li v noci,/ hled', rudým květem...“ Na konci tři tečky. Tedy není to jednoznačné vyznění, ale Balmont tuto nejednoznačnost podtrhl, z květu udělal cvětok, a větu zakončil otazníkem. V básni *Motýl* Balmont prodloužil verš, v básni *Kdo na moje místo vynechal* „ty bohaté židy“, byť básníci-symbolisté nebyli antisemity. Báseň *Kovkop* pak rozdělil proti originálu na strofy.

Karel Toman je Balmontovi velice blízký, překládal se mu zřejmě dobře, a myslím si, i poměrně lehce. Ale neodpustil mu jeho báseň *Lenin*, kterou ovšem nedovedl přečíst (její poslední verš zní prorocky: „...a do věčnosti bude svítit sloupem ohnivým/ všem chudým světa,/ i pokorným i mstivým“ [zvýraznil J. F.]). Snad pro Středoevropana je těžce pochopitelné, jak velice se Balmont pohoršoval nad psaním „spasitel“ s malým s. Pro ruského „slavjanofilského demokrata“ byly totiž hranice tolerance zcela jiné než pro nás.

„...*Otakar Theer. Oblíbil jsem si ho po Vrchlickém nejvíce,*“ napsal Balmont (193). **Otakar Theer** nepatří v české literatuře k básníkům zapomenutým, nic-

méně místo, které mu Balmont udělil, je možná inspirující. V básni *Voda* (opět) rozdělil verše oproti originálu na sloky. Naopak v Theerových básních *Měsíčná noc* a *Vítr*, psaných v klasických strofách, tuto formu zrušil. Tzn., že i po vnější stránce učinil Theerovy verše ještě modernějšími. To svědčí o tom, že se s ním sžil, že jej považoval za svého.

Dosud jsem postupoval od jednoho básníka k druhému, tak jak je Balmont zařadil do své antologie, ale nyní následuje kapitola poněkud nečekaná, v níž pojednává Angličan o Čechích a Rusech. Je věnována **Paulu Selverovi**, překladateli slovanských literatur, zvláště české, do angličtiny. Selver je muž hodný velké úcty a možná u nás nedoceněný, nicméně je nasnadě otázka, proč Balmont tuto studii, jinak nesmírně zajímavou, zařadil do básnické antologie o Česku? Napadá nás dokonce rouhavá myšlenka: nepřipletla se během putování rukopisu stať tam, kam vůbec nepatřila? Ovšem proti tomuto podezření jako by svědčila následující napínavá a dobrodružná prozaická kapitola **Vladimíra Vaňka** *Síla pravdy*. Jakkoliv jde o zajímavost a o příběh čestného člověka a vlastence, co probůh dělá tato ukázka (šlo snad o Balmontova přítele?) v básnické antologii *Duše Čech?* Připletlo se skutečně do antologie něco při jejím putování? Anebo měl Balmont mnohem širší představu, z níž zbyla jen torza?

Předposlední kapitola, *Češi o Rusku*, je kapitolou nejslibnější, ale zároveň nejproblematičtější. Proti tehdejšímu opěvování Sovětského svazu přináší krajnost opačnou, žel malé umělecké hodnoty i překladatelsky povážlivou. **Rudolf Medek** je do ní zařazen právem, jako jistě nejvýznamnější z legionářských básníků, jehož *Lví srdce* se dnes nečte, ani nevydává. Ale už v jeho případě je vidět, jak Balmont „vylepšuje“ český pohled na Rusko, když o básni *Ruská* napsal: „*Jsou v ní místa, která mohou ruskou duši ranit.*“ (225). Ale že to je radikální odsudek carismu a u zásadního antibolševika Medka objektivní vyzdvižení Lenina – vše v téže básni – už nedodal:

*Na trůně daleko od svého lidu
car báťuška
Byl jazyk, jímž mluvili vesnické děti,
jehož neznali caři
vilné své tělo nabízela
vládkyně každá
carevna – mátuška! (vše str. 37, Lví srdce)
a nade vším ohnivě, mocné heslo:
Lenin! (61)*

Lyrika **Františka Kubky** je poněkud nezaujatá, ale Balmont jí velice pomohl svým překladem. Barbarská ústa ruské krasavice v originálu se promění překladem v ústa divoká, splynutí s ruskou zemí „bez citů, myšlenek“ je v překladu tohoto rozměru zbaveno, stejně jako z barbarských úst „z hříchů šílících“ se stanou rty země. Z tohoto pohledu je zřejmě Balmontovi nejbliž zcela zapomenutý básník (ale ne nevýznamný překladatel z ruštiny), upřímně dojatý osudem Ruska, **Josef Pelíšek**. Trochu dojemné je okouzlení Balmontovou průvodkyní po

Praze, zřejmě půvabnou, ale básnický nevýznamnou **Růženou Schwarzovou** z okruhu Růženy Svobodové.

Balmont přece jen částečně pochopil novou českou poezii a svou antologii uzavřel verši **Jiřího Wolkra** (o jehož politických názorech se nezmiňuje), konkrétně verši: „O lásku prosíme, lidé boží –/ – otevřte srdce!“ A ještě následuje: „Svět je jenom chodník nebem/ nebe zas je velké pole“ (279).

Balmontův výběr neznamena žádný přelom, nicméně je dobrým podnětem k diskusi o chápání české poezie v Rusku, tentokrát v Rusku slavjanofilském. Některé pohledy, které otvírá, jsou iniciativní. Za to patří dík i šťastné nálezkyňi zdánlivě ztraceného rukopisu Ireně Camutaliové i vynalézavé a pečlivé vydavatelce Danuši Kšicové.